

Студент 3 курсу

факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОБЛІК У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Анотація. Розкрито актуальність теми, обґрунтовано мету, завдання та об'єкт дослідження, розкрито практичну новизну. Визначено фактори, які вплинули на розвиток обліку в сільському господарстві. Визначено перспективи на майбутнє.

Аннотация. Раскрыта актуальность темы, обоснованы цель, задачи и объект исследования, раскрыта практическая новизна. Определены факторы, которые повлияли на развитие учета в сельском хозяйстве. Определены перспективы на будущее.

Annotation. The article disclosed the topicality, justified the purpose, objectives, and the object of research, revealed the practical novelty. The factors that influenced the development of accounting in agriculture were identified. The prospects for the future were described.

Ключові слова: сільське господарство, основні засоби, собівартість, продуктивність, документування, запаси, калькулювання.

Актуальність дослідження полягає у тому, що відмінною особливістю сільського господарства від інших видів діяльності є те, що предметом праці виступає природа. Основна частина виробничого процесу пов'язана з обробкою землі, розведенням і вирощуванням живих організмів, а також придбанням ними корисних для людини якостей і властивостей. Саме специфікою галузі і визначаються особливості бухгалтерському обліку сільськогосподарських підприємств.

Пошуком напрямів вирішення проблем і проблемних питань з обліку в сільському господарстві присвятили свої наукові праці такі вітчизняні вчені, як: Бутинець Ф. Ф., Завгородній В. П., Солко В. В., Сук Л. К., Саблук П. Т., Чебанова Н. В., М. Кухарський, Шквір В. Д., Камінська Т. Г., Телегунь М. І., Н. Алплатова, В. Громов, Н. Ткаченко, І. Назаренко, Гончарук Я. А., Швець В. Г., Чумаченко М. Г., Голов С. Ф., Кірейцев Г. Г. та ін.[1].

Метою дослідження є розкриття особливостей відображення господарських операцій у галузі підприємств сільського господарства, що зумовлено особливістю їх діяльності.

Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання: виділено особливості, притаманні підприємствам сільськогосподарської галузі; визначено нормативну, методичну та законодавчу базу галузі; перелічено та детально розглянуто проблеми, які сьогодні стоять перед обліком у сільськогосподарській галузі; надано рекомендації щодо вдосконалення обліку на сільськогосподарських підприємствах у рамках вирішення розглянутих проблем.

Об'єктом дослідження є процес удосконалення бухгалтерського обліку на підприємствах сільськогосподарської галузі.

Предметом дослідження виступають особливості обліку на сільськогосподарських підприємствах, що зумовлені специфікою галузі.

Сільське господарство (сільськогосподарське виробництво) – це вид господарської діяльності з виробництва продукції, яка пов'язана з біологічними процесами її вирощування й призначена для споживання в сирому і переробленому вигляді та для використання на нехарчові цілі (секція А за КВЕД) [1].

Земля у сільському господарстві є головним і незмінним засобом виробництва та має суттєві особливості збереження і використання в процесі сільськогосподарського виробництва з точки зору природних умов.

Земля належить до основних засобів сільського господарства, на неї не нараховують знос та амортизацію, оскільки вона є природним чинником, але фінансують заходи щодо підвищення її родючості. Особливості обліку визначаються сезонними умовами сільськогосподарського виробництва.

Одержання продукції та процес праці не завжди збігається у часі: продукція рослинництва збирається у певну пору року, праця витрачається впродовж цілого року.

Провідними галузями сільськогосподарських підприємств є рослинництво, тваринництво та переробна промисловість.

При цьому, слід зазначити, що до специфічних об'єктів обліку, яких не має жодна галузь народного господарства, належать поточні біологічні активи тваринництва, до яких, зокрема, відносяться тварини, що перебувають на вирощуванні та відгодівлі, птиця, звірі, кролі, сім'ї бджіл, худоба відбракowana з основного стада, тварини, що прийняті від населення для реалізації.

У рослинництві до біологічних активів відносяться: зернові культури, овочеві і технічні культури, кормові культури, розсадники. Біологічний актив визнається основним засобом (тобто належить до довгострокових біологічних активів), якщо він використовується в іншій діяльності ніж сільськогосподарська та очікуваний строк його використання більше одного року (або операційного циклу якщо він довший за рік).

Облік довгострокових та поточних біологічних активів регламентується П(С)БО 30 "Біологічні

активи", відповідно передбачені Планом рахунків рахунки 16 "Довгострокові біологічні активи" та 21 "Поточні біологічні активи" [2].

Суттєві особливості рослинництва впливають на організацію обліку витрат. Витрати здійснюються нерівномірно впродовж значного проміжку часу, наприклад, року. Продукцію одержують за мірою дозрівання культур, як правило, один раз на рік. Виникає потреба розмежування витрат поточного року та

майбутніх років у окремих виробництвах витрати здійснюють одночасно для вирощування багатьох культур, окремі витрати, наприклад: насіння, добрива, є продуктами власного виробництва.

Собівартість зерна кормів і продукції інших культур встановлюють лише після збирання врожаю, зазвичай наприкінці року. Продукцію промислових підприємств здебільшого калькуюють щомісячно. Собівартість продукції тваринництва визначають по завершенню року. Собівартість в використаних кормів власного виробництва можна визначити лише після збирання врожаю. Одержання продукції тваринництва та витрати на виробництво тривають упродовж року нерівномірно, тому накладні витрати можуть розподілятися на продукцію рослинництва і тваринництва лише після визначення повного обсягу, тобто наприкінці року.

Облік витрат виробництва в рослинництві побудовано таким чином, щоб мати змогу щомісячно узагальнювати витрати на окремі види робіт за культурними або однорідними їх групами, а по завершенню року обчислювати фактичну собівартість зібраної продукції. Така структура обліку дає можливість контролювати відповідність витрат обсягові робіт, якості й термінам їх використання й досягнення врожаю [3].

У тваринництві витрати узагальнюють за видами й обліковими групами тварин. Потім витрати відносять на відповідні види продукції, що калькулюється. Собівартість продукції цієї галузі залежить від обсягу витрат на утримання тварин та їх продуктивності. Продуктивність залежить від якості обслуговування тварин, дотримання раціону годівлі, якості та структури кормів, механізації робіт і низки інших чинників.

Особливість обліку в сільськогосподарських підприємствах зумовлена встановленим порядком оцінки продукції впродовж року. Продукцію оприбутковують і списують на витрати протягом року за плановою собівартістю; коригують за фактичною собівартістю лише після складання звітних калькуляцій по завершенню року. Корми та насіння з врожаю поточного року також списують на витрати за плановою собівартістю із подальшим коригуванням за фактичною собівартістю [4].

Об'єднання в обліку основних видів предметів праці (насіння, кормів) із товарною частиною продукції під загальною назвою "Продукція сільськогосподарського виробництва", оскільки головним джерелом створення запасів насіння і кормів є власне виробництво продукції.

У звітних балансах залишки продукції розподіляють за окремими статтями залежно від її призначення: корми, насіння, посадковий матеріал, товарна частина для реалізації.

Система документування – це ще одна особливість обліку, що передбачає, зокрема, облік продукції при її збиранні та відвантаженні у полі, а також контроль за її транспортуванням і в місцях зберігання. Останню особливість зумовлює методика руху тварин та відтворення їх за видами й зоотехнічними групами. Спеціально обліковують витрати на вирощування та відгодівлю тварин, калькуюють приріст їх живої маси та собівартість поголів'я (у живій масі), що дає змогу контролювати ці процеси та виявляти фактичну вартість тварин, яких переводять в основні фонди, реалізують або залишають на кінець року для відгодівлі та вирощування. Оскільки у сільському господарстві виробничий цикл може тривати від кількох місяців до кількох років, собівартість продукції обчислюють раз на рік [5].

Таким чином, галузеві особливості сільського господарства суттєво впливають на організацію і технологію виробництва і відповідно на побудову бухгалтерського обліку.

При цьому, бухгалтерський облік у сільському господарстві повинен надавати необхідні відомості про стан виробничих процесів, сприяти зростанню рентабельності виробництва, підвищенню ефективності та якості роботи. Усе зазначене можна звести в дві функції, які покладені до обліку: інформаційну та контрольну.

У нинішніх умовах для ефективного вирішення завдань бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах необхідно використовувати автоматизовані системи управління та обліку.

Упровадження таких систем дозволить сільськогосподарським підприємствам здійснити перехід від журнально-ордерної форми ведення бухгалтерського обліку, яка на даний момент масово використовується, до автоматизованої системи обліку. У кінцевому підсумку це підвищить ефективність і прибутковість підприємств галузі. Ураховуючи, що агробізнес – це одна із ключових галузей української економіки, збільшення ефективності роботи кожного окремого підприємства може надати позитивний вплив на розвиток економіки в цілому.

На сьогоднішній день серед компаній, які займаються розробкою програм автоматизації бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах, можна виділити компанію "1С" та її регіональних партнерів, які мають величезний досвід автоматизації обліку та управління, зокрема, і сільськогосподарських підприємств.

Наук. керівн. Литвиненко А. О.

Література: 1. Бухгалтерский учет и налогообложение в сельском хозяйстве : учебн. пособ. / под ред. С. М. Бичковой. – М. : ТК "Велби" ; Изд. "Прспект", 2010. 2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.com.ua. 3. Облік сільськогосподарської діяльності : навч. посібн. / за ред. Жука В. М. – К. : Вид. "ТОВ "Юр-Агро-Веста", 2009. 4. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України : підручник для сільськогосподарських вузів / В. Я. Плаксінко, Л. М. Пісьмаченко, С. І. Рябий та ін. ; під ред. В. Я. Плаксінко. – Дніпропетровськ, 2010. 5. Лишиденко О. В. Фінансовий облік : підручник / О. В. Лишиденко. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – К. : Вид. "Центр навчальної літератури", 2011.